

Voortgangsrapportage Actieplan brandveilige veestallen 2018

Mei 2019

Inhoud

1. Inleiding.	3
2 Sectorplannen.....	4
2.1 algemeen.	4
2.2 Preventieve maatregelen.	5
2.3 Schade beperkende maatregelen.....	8
2.4 Bewustwording en communicatie.	9
3. Registratie van stalbranden en dierlijke slachtoffers.....	10
4. Innovaties.	10
Bijlage 1 Voortgangsrapportage; Stand van zaken van de individuele acties.	12

1. Inleiding.

In 2018 is het nieuwe Actieplan brandveilige veestallen 2018- 2022 gestart. Dit Actieplan is een vervolg op het Actieplan Stalbranden 2012-2016. In het Actieplan werken de Dierenbescherming, het Verbond van Verzekeraars en Brandweer Nederland, de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) en LTO Nederland samen. Ook het Rijk is nauw betrokken bij het Actieplan. Doel van het actieplan is om de kans op een stalbrand en het aantal dierlijke slachtoffers te verminderen. Dit is de eerste voortgangsrapportage van dit 2^e Actieplan. Het Actieplan brandveilige veestallen 2018-2022 is op 9 juli 2018 aangeboden aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mw. Schouten. De rapportage gaat over 2018 en geeft tevens een doorkijk naar 2019.

Het eerste half jaar van het nieuwe Actieplan heeft vooral in het teken gestaan van het opstellen van de sectorplannen van de veehouderijsectoren. De varkens-, pluimvee-, de melkvee- en kalversector hebben de afgelopen maanden hun sectorplannen opgesteld. Ook is met een aantal partijen gesproken die innovaties aangedragen hebben op het gebied van brandveiligheid. Daarnaast zetten sectoren in op het vergroten van bewustwording, communicatie en het stimuleren van innovaties. Deze sectorplannen zijn voor verantwoording van de betreffende veehouderijsectoren. De Dierenbescherming, het Verbond van Verzekeraars en Brandweer Nederland hebben de sectoren geadviseerd. De Dierenbescherming heeft aangegeven niet noodzakelijkerwijs achter alle acties en keuzes van de sectoren te staan. De sectorplannen worden in hoofdstuk 2 uitgebreider besproken. In hoofdstuk 3 wordt er aandacht besteed aan de registratie en oorzaak van stalbranden. In hoofdstuk 4 komen de innovaties aan de orde.

Het Actieplan brandveilige veestallen bestaat uit een zestal sporen:

- 1 Brandveilige stallen
- 2 Een brandveilige bedrijfsvoering (bewustwording)
- 3 Beheersbaarheid van stalbranden
- 4 Registratie en oorzaken van stalbranden
- 5 Onderzoeksvragen
- 6 Communicatie en vertaling naar de praktijk

Voor ieder spoor zijn een aantal acties uitgezet. In bijlage 1 zijn alle acties die bij de verschillende sporen zijn opgenomen benoemd. Er wordt kort per actie aangegeven hoe ver het staat met de afspraken. In 2014 is de bouwregelgeving aangescherpt. Nieuwe stallen zijn daardoor brandveiliger geworden. De focus van het nieuwe Actieplan brandveilige veestallen ligt daarom vooral op het brandveiliger maken van bestaande stallen. Er is een stuurgroep en een werkgroep. In de stuurgroep zitten de Dierenbescherming, Brandweer Nederland, het Verbond van Verzekeraars en LTO Nederland. Ook de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) maken deel uit van de stuurgroep. De portefeuillehouder veiligheid en pacht van LTO Nederland, Alfred Jansen is voorzitter van de stuurgroep. LTO Nederland verzorgt de projectleiding. Naast bovengenoemde organisaties zijn de dierlijke sectoren, varkenshouderij (POV), kalverhouderij, melkveehouderij en pluimveehouderij vertegenwoordigd in de

werkgroep. De Nederlandse Voedsel- en Waren Autoriteit en Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde zijn agendalid van de werkgroep.

2 Sectorplannen.

2.1 algemeen.

Een belangrijk actiepunt in 2018 was het opstellen van de sectorplannen. De varkenshouderij, pluimveehouderij, melkveehouderij en kalverhouderij hebben sectorplannen opgesteld. Sectoren werken aan bewustwording, stimuleren extra maatregelen en hebben oog voor nieuwe innovaties. Maatregelen kunnen opgenomen worden in de private kwaliteitssystemen van de verschillende sectoren. De kwaliteitssystemen bevatten de leveringsvoorwaarden voor primaire bedrijven. Meer dan 90 % van de primaire bedrijven is aangesloten bij deze systemen. Samen met andere schakels uit de keten beslissen de vertegenwoordigers van primaire sectoren of ze nieuwe maatregelen opnemen in deze systemen.

Doel van het Actieplan is om het aantal stalbranden en het aantal dierlijke slachtoffers terug te dringen. In het eerste Actieplan Stalbranden is er al het nodige gebeurd. Nieuwe stallen zijn brandveiliger geworden doordat de bouwregelgeving is aangescherpt en nieuwe stallen worden uitgerust met een technische ruimte die verplicht 60 minuten brandwerend is en ook het isolatiemateriaal moet minimaal van brandklasse B zijn. Mede op verzoek van het Actieplan is er in de Maatlat Duurzame Veehouderij (MDV) een aparte categorie brandveiligheid opgenomen. Dat betekent dat veehouders alleen in aanmerking komen voor fiscale voordelen als ze in hun nieuwe stal bovenwettelijke maatregelen nemen op het gebied van brandveiligheid. Verzekeraars zijn bovendien steeds hogere eisen gaan stellen aan nieuwe stallen. Nieuwe stallen zijn daarmee veel brandveiliger geworden. Ook is in het vorige actieplan het nodige gedaan aan bewustwording.

De focus in het nieuwe Actieplan is verlegd van nieuwe stallen naar het verbeteren van de brandveiligheid van de bestaande stallen. Er zijn een groot aantal acties geformuleerd die de komende jaren uitgevoerd gaan worden. De veehouderijsectoren zelf zijn daar op een systematische wijze mee aan de slag gegaan. Daarvoor is het Cascade model gebruikt. Het gaat daarbij om het terugdringen van de kans * effect. Het belangrijkste is dat de kans op een stalbrand omlaag gaat. De eerste prioriteit ligt daarom bij die maatregelen die een stalbrand voorkomen. Daarnaast is er ook gekeken naar maatregelen die de impact van een brand beperken.

Tegelijkertijd hebben sectoren goed gekeken naar de evaluatie van het Actieplan stalbranden 2012 -2016¹ en het rapport van het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB)² van december 2018, die beide in opdracht van het Rijk zijn opgesteld. In de evaluatie van het vorige Actieplan zijn maatregelen naar voren gekomen die de brandveiligheid van bestaande

¹ Evaluatie actieplan stalbranden 2012 – 2016, Bokma et al, UR en IFV

² Stalpreventie kosteneffectiviteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van brandpreventie bij bestaande stallen, Koning et al, EIB

stallen verbeteren en die zijn in het EIB rapport op hun kosteneffectiviteit beoordeeld. Deze maatregelen komen ook terug in de brief aan de Tweede Kamer van de Minister van LNV over stalbranden van 14 januari 2019. Later in de rapportage wordt hier nader op ingegaan.

Preventieve maatregelen	Schade beperkende maatregelen
Periodieke elektrakeuring	Brand- en rookdetectie technische ruimte
Oververhittingsbeveiliging elektromotoren	Compartimentering technische ruimte
Luchtafzuiging mestputten	Bluswatervoorziening
Aparte stalling werktuigen	Objectinformatiekaart
Bliksemafleider	Sprinklerinstallatie
	Dakisolatie brandklasse B

Tabel 1; Onderzochte maatregelen in EIB rapport.

De diversiteit aan veestallen tussen de sectoren maar ook binnen één sector zijn groot. Dat geldt ook voor de kans op een brand en gevolgen van een eventuele brand. Sectoren hebben met deze diversiteit rekening te houden. De kalverhouderij gaat specifiek voor haar sector in 2019 samen met Brandweer Nederland en de Verbond van Verzekeraars, risicoprofielen opstellen voor de verschillende type stallen. Hiermee wordt inzicht verkregen bij welke type stallen de grootste risico's zijn en daarmee verwacht de sector meer toegesneden maatregelen te kunnen nemen. Onderdeel hiervan is dat de kalverhouderij een checklist opstelt om het bewustzijn van de kalverhouders te vergroten. De sector overweegt in 2019 om een dergelijke checklist op te nemen in de kwaliteitsregeling Vitaal Kalf.

Om de kans op een brand te verminderen is het belangrijk om naar de oorzaken van een stalbrand te kijken. De meeste stalbranden worden onderzocht door de brandweer. Uit deze onderzoeken blijkt dat kortsluiting/elektra de belangrijkste oorzaak is van een stalbrand. Daarnaast is de oorzaak in ruim de helft van alle gevallen onbekend. Dit komt doordat de brand zo verwoestend is dat de oorzaak niet meer te achterhalen is of omdat bij enige twijfel, de oorzaak als onbekend wordt aangeduid. In opdracht van LTO Nederland hebben studenten van de Avans Hogeschool in 's Hertogenbosch aan veehouders die een brand of bijna brand hebben gehad gevraagd wat volgens hun zelf de oorzaak was. Bijna alle veehouders hadden een sterk vermoeden van de oorzaak. Elektriciteit/kortsluiting stond daar ook met stip op nummer één. Het terugbrengen van de kans op kortsluiting heeft daarom de hoogste prioriteit gekregen in de sectorplannen.

2.2 Preventieve maatregelen.

Elektrakeuringen.

De varkens-, pluimvee- en kalversector hebben verplichte elektrakeuringen in hun kwaliteitssystemen (Holland Varken, Vitaal kalf en IKB Kip en IKB Ei) opgenomen. Meer dan 90 % van de primaire veehouderijbedrijven is aangesloten bij deze systemen. In de kalverhouderij en bij de varkenshouderij moesten deze keuringen voor 1 januari 2019 uitgevoerd zijn. Door een capaciteitstekort aan gespecialiseerde inspecteurs zijn een aantal keuringen doorgeschoven naar de eerste maanden van 2019. Pluimveebedrijven moeten voor 1 januari 2020 gekeurd worden. Herkeuring vindt bij Vitaal Kalf, Holland Varken, IKB Kip

en EI minimaal iedere vijf jaar plaats. Een keuring alleen is niet voldoende. Als er in de keuring onvolkomenheden aan de orde zijn moeten deze hersteld worden. Er vindt een hercontrole plaats of de aanpassingen zijn uitgevoerd, dan pas volgt de definitieve goedkeuring en is voldaan aan de voorwaarden uit het kwaliteitssysteem. Positief effect van een elektrakeuring is dat het ook het bewustzijn van de veehouder vergroot. Bij de elektrakeuring en het herstel van de gebreken denkt veehouder automatisch na over brandveiligheid. Bij oplevering van elektrische installaties moet volgens het bouwbesluit de NEN 1010 keuring uitgevoerd worden. Het doel van deze NEN keuring is om een veilige installatie te realiseren. Deze inspectie is verplicht voor alle nieuwe opgeleverde stallen. Vitaal Kalf, Holland Varken, IKB Kip en IKB Ei hebben deze NEN 1010 keuring bij nieuwe stallen ook als verplichting opgenomen in hun systeem. Verzekeraars eisen in veel gevallen ook elektrakeuringen voor bestaande stallen, niet alleen bij varkens, kippen en kalveren maar in alle dierhouderijsectoren om in aanmerking te komen voor een brandverzekering. De verzekeraars mogen vanwege mededinging geen onderlinge afspraken maken over de voorwaarden voor deelname aan een brandverzekering. Afhankelijk van het mogelijke risico eisen ze dat keuringen vaker dan één keer in de vijf jaar plaatsvinden. Omdat veel verzekeraars al elektrakeuringen eisen vindt de melkveehouderij, naast een aantal praktische bezwaren, het nu niet nodig om elektrakeuringen in de kwaliteitssystemen van de zuivel op te nemen. Eind 2019 wordt door de melkveesector heroverwogen of elektrakeuringen voldoende opgepakt worden door de verzekeraars en of opname in de kwaliteitssystemen wenselijk en noodzakelijk is. Precieze cijfers zijn niet bekend, maar de inschatting is dat er inmiddels op 5000 tot 7000 veehouderijbedrijven een elektrakeuring heeft plaats gevonden. Dat zijn voornamelijk varkens-, pluimvee- en kalverbedrijven. De ervaringen is dat elektra-inspecties leiden tot de nodige aanpassingen en ze in het algemeen door de veehouders als zinvol worden ervaren.

Ontwikkelingen in de keuringen.

Niet alleen neemt het aantal elektrakeuringen toe, ook de eisen aan de keuring worden steeds strenger. In het verleden werden in de veehouderij veelal een Agro Elektra Inspectie uitgevoerd. De komende jaren verandert dit. In Holland Varken, IKB Kip en IKB Ei en Vitaal Kalf kan een veehouder kiezen voor de verschillende soorten keuringen, Agro Elektra Inspectie en/of NEN 3140 (scoop 8 van Scios). De pluimvee- en de varkenssector gaan in 2019 voorstellen de Nederlandse Technische Afspraak (NTA) 8220 (onder de scoop 10 van Scios) als mogelijkheid toe te voegen aan hun kwaliteitssysteem. In de kalversector wordt deze keuring al toegestaan. De NEN 3140 is gericht op het beheer van elektrische installaties. De NTA 8220 voorziet in een 'methode voor het beoordelen van elektrisch materieel op brandrisico's'. De NTA 8220 is in 2017 geïntroduceerd en is gericht op het verminderen van brandrisico's van de installatie en aangesloten apparatuur en kijkt ook naar de wijze van gebruik en de omgeving. Deze keuring is ontwikkeld om meer eenduidigheid in elektrakeuringen te krijgen. De NTA 8220 keuring past beter bij een risicobenadering waarop het Actieplan brandveilige veestallen inzet. Brandverzekeraars maken zelfstandig de polisvoorwaarden maar de verwachting is dat NTA 8220 steeds meer het uitgangspunt zal worden in de polisvoorwaarden. Steeds meer veehouderijbedrijven zullen via NEN 3140 of NTA 8220 gekeurd worden. Bij het toepassen van de NEN 3140 en of NTA 8220 norm zal er bij grotere risico's ook een hogere keuringsfrequentie zijn. Daarmee wordt ook de Agro Elektra Inspectie uit gefaseerd. Het marktaandeel van de Agro Elektra Inspectie wordt steeds kleiner. De verzekeraar met het grootste marktaandeel in de veehouderijsector accepteert deze keuring niet meer vanaf 1 juni 2019. In IKB Kip en Ei is vanaf 1 januari 2020 geen Agro

Elektra Inspectie meer toegestaan. Door het opnemen in de kwaliteitssystemen van de varkenshouderij, kalverhouderij en de pluimveehouderij en de eisen van de verzekeraars zal het overgrote deel van alle veehouders een elektrakeuring moeten uitvoeren. Ook komen door het steeds vaker toepassen van de NEN 3140 en NTA 8220 keuring, de elektrakeuringen op een hoger niveau te liggen. Dat geldt zeker voor de bedrijven met het grootste risico en impact op een brand en/of dierlijke slachtoffers. Het voorkomen van kortsluiting en het goed onderhouden van de elektriciteit draagt er aan bij dat de kans op brand en dierlijke slachtoffers afneemt. Dat blijkt uit de evaluatie van het Actieplan stalbranden 2012-2016 en ook in het EIB rapport komen elektrakeuringen naar voren als meest kosteneffectieve maatregel. De verwachting is dat hiermee de kans op brand en dierlijke slachtoffers omlaag gaat. Het Actieplan zal ieder jaar toetsen hoe de ontwikkeling in elektrakeuringen verloopt en of de brandveiligheid van veestallen daarmee op een hoger niveau komt te liggen.

Beveiliging oververhitting motoren.

Bij het uitvoeren van een NTA 8220 of NEN 3140 elektrakeuring komen onveilige elektromotoren naar boven en zal de veehouder hierop actie moeten ondernemen. Sinds een aantal jaren worden nieuwe motoren thermisch beveiligd. Het EIB schat in dat 70% van de elektramotoren al thermisch beveiligd is en spreekt de verwachting uit dat oude motoren zonder beveiliging binnen enkele jaren worden uit gefaseerd. De inschatting is dat uiterlijk eind 2024 alle elektramotoren zonder beveiliging tegen oververhitting zijn uit gefaseerd.

Overige preventieve maatregelen.

Het plaatsen van werktuigen in de stal komt het meest voor bij melkveebedrijven. Via communicatie worden veehouders op de gevaren gewezen. Stalling in varkens- en pluimveestallen komt nauwelijks voor. De luchtafzuiging van mestputten is een dure maatregel en is door het EIB als niet kosteneffectief beoordeeld. In het rapport van het EIB is een bliksemafleider als kosteneffectief voor de pluimvee beoordeeld. De kosteneffectiviteit is beoordeeld op het gemiddelde van de sector. De diversiteit van de sector is echter groot. De pluimveehouderij wil deze maatregel stimuleren maar gaat deze maatregel niet opnemen in hun kwaliteitssysteem omdat deze niet voor ieder pluimveebedrijf financieel economisch haalbaar is. In 2019 gaat de pluimveehouderij meer inzicht vergaren welke maatregelen effectief zijn ten aanzien van bliksem. De dierlijke sectoren gaan de bliksemafleider voordragen voor opname in de MDV.

Knaagdierenbestrijding.

Exacte cijfers zijn niet bekend maar ratten en muizen worden vaak aangeduid als veroorzaker van de kortsluiting. Het bestrijden van het aantal ratten en muizen in en rondom de stal draagt bij aan het verkleinen van de kans op brand. Veehouders nemen al maatregelen om ratten en muizen in de stal te voorkomen. Om ze zelf in de stal te mogen bestrijden met rodenticiden ze een vakbekwaamheidsbewijs nodig. Buiten de stal gelden er nog strengere voorwaarden. De varkenshouderij, pluimveehouderij en kalverhouderij hebben deze eis ook opgenomen in hun kwaliteitssystemen. Daarnaast komt bij de elektrakeuringen knaagdierschade aan elektra naar voren en moet de schade hersteld worden. Er moet echter meer gebeuren, ook omdat de eisen voor het inzetten van rodenticiden steeds strenger worden. De veehouderijsectoren gaan aan de slag met knaagdierenbestrijding en komen in 2019 met een uitwerking. Via Integrated Pest Management (IPM) wordt dit aangepakt. IPM is een integrale aanpak om op een verantwoorde manier overlast van knaagdieren te

voorkomen en daarbij gebruik te maken van zo efficiënt mogelijke middelen. De aanpak gaat om het in kaart brengen van het probleem, bewustwording en communicatie en handelingsperspectief voor de veehouders. De veehouderijsectoren zelf vinden het belangrijk dat de aanpak blijft aansluiten bij de dagelijkse praktijk op het agrarisch bedrijf. Het RIVM voert in de 1^e helft van 2019 in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport een evaluatie uit naar de toepasbaarheid van Integrated Pest Management (IPM). De veehouderijsectoren zijn daarbij betrokken. De resultaten daarvan kunnen meegenomen worden in het plan van aanpak.

2.3 Schade beperkende maatregelen.

Detectie in de technische ruimte en schakelkasten.

Schade beperkende maatregelen zijn er op gericht de impact van een brand te verkleinen. Detectie in de technische ruimte kwam in het EIB rapport als meest kosteneffectieve maatregel naar voren. Als er bij detectie snel gereageerd wordt, kunnen uitlaande branden en dierlijke slachtoffers voorkomen worden. Op het gebied van detectie van brand vindt er in de markt veel innovatie plaats. Initiatiefnemers, ook buiten de sector, melden zich bij het Actieplan met nieuwe ideeën hoe er snel gedetecteerd kan worden. Denk daarbij aan temperatuursensoren, aspiratiesystemen en dashboards voor managementsystemen in combinatie met sensoren voor detectie. De varkens- en pluimveesector hebben in hun sectorplannen kenbaar gemaakt dat ze detectie in technische ruimten en in schakelkasten op willen nemen in hun kwaliteitssystemen. Als de overige ketenpartijen die deelnemen aan het kwaliteitssysteem akkoord gaan, wordt dit voor het einde van 2019 opgenomen in IKB Kip en IKB Ei en Holland Varken. Hoe dit in de voorwaarden precies opgenomen wordt, wordt de komende maanden uitgewerkt. Bij snelle detectie hoort dat er snel ingegrepen kan worden. Aanwezigheid van (automatische) brandblussers of blussystemen is gewenst. Er wordt ook bekeken of in de kwaliteitssystemen al een combinatie te maken is met het snel kunnen ingrijpen als gevaar gedetecteerd wordt. In de kalverhouderij en melkveehouderij is nog relatief weinig ervaring met detectie in stallen. Naast de grote diversiteit aan stallen is dat een belangrijke reden dat zij deze maatregelen vooralsnog niet op nemen in hun kwaliteitssystemen.

Objectinformatiekaart.

Een objectinformatiekaart geeft informatie van een object welke van belang is bij een calamiteit zoals bijvoorbeeld een brand. Hierop staan o.a. de situering van de stallen, toegangsdeuren, nutsvoorziening en de bluswaterput. Een objectinformatiekaart levert volgens het EIB rapport geen substantiële bijdrage om de impact van een brand te verkleinen. Echter een objectinformatiekaart geeft wel een positieve bijdrage aan het bewustzijn van de veehouder omdat de veehouder gedwongen wordt om er voor zijn bedrijf over na te denken. De pluimveehouderij gaat dit jaar daarom voorstellen om de objectinformatiekaart op te nemen in IKB Kip en IKB ei. Als dit voorstel overgenomen wordt door de andere partijen in de keten wordt dit per 1 januari 2020 opgenomen in het systeem.

Overige schade beperkende maatregelen.

Sprinklerinstallaties vergen hoge investeringen. Bij varkens en pluimveebedrijven is het volgens de brandweer en de sector niet effectief omdat sprinklerinstallaties de materiële schade kunnen beperken maar vanwege rookontwikkeling het aantal dierlijke slachtoffers waarschijnlijk niet kleiner wordt. Voor nieuwe stallen zijn het compartimenteren van de

technische ruimte en het gebruik van isolatie van Brandklasse B op basis van het nieuwe bouwbesluit verplicht. Voor bestaande stallen vergt het relatief hoge investeringen om deze maatregelen te realiseren. Het EIB-rapport heeft deze maatregelen ook als niet kosteneffectief beoordeeld. Bij het vervangen van asbestdaken en andere ingrijpende verbouwingen worden veehouders er wel op gewezen om een technische ruimte te realiseren en het isolatiemateriaal te vervangen. Of de bluswatervoorziening op orde is, is sterk afhankelijk van de lokale situatie. De brandweer komt altijd ter plaatse met een tankautospuit. In elke tankautospuit is bluswater aanwezig om een beginnende brand te blussen. Om meer water ter plaatse te krijgen zijn er meerdere mogelijkheden: brandkranen, blusvijver, putten en tankwagens worden daarvoor gebruikt. De inrichting en uitvoering verschilt per gebied. Op sommige plekken in Nederland zijn deze voorzieningen op dit moment onvoldoende. In Friesland is er een regionaal initiatief waar LTO Noord afdelingen in samenspraak met de Brandweer de bluswatervoorziening in het kaart aan het brengen zijn en voorstellen gaan doen voor verbetering.

2.4 Bewustwording en communicatie.

In 2018 hebben 13 bijeenkomsten met veehouders plaats gevonden. Deze bijeenkomsten vonden plaats in de sectoren pluimvee, kalveren, varkens en melkvee en sommige bijeenkomsten waren intersectoraal. Dit waren bijeenkomsten georganiseerd door de verschillende sectorale organisaties, diverse LTO afdelingen en studieclubs. De brandweer en/of verzekeraars hebben bijgedragen aan deze bijeenkomsten. Er is een overleg geweest tussen LTO-Verbond-brandweer om communicatieboodschap bij deze bijeenkomsten met elkaar te verenigen. De bijeenkomsten werden goed bezocht (tussen 20 en 100 deelnemers) en goed beoordeeld. De komende jaren wordt dit voortgezet. Daarnaast hebben er veel berichten in de (agrarische) media gestaan over stalbranden en het voorkomen daarvan.

Daar waren diverse aanleidingen voor. Een stalbrand met veel dierlijke slachtoffers levert veel media aandacht op. Ook bij het aanbieden van Actieplan brandveilige veestallen aan de Minister van LNV is er veel media aandacht geweest. Dit helpt om het bewustzijn te vergroten.

Ook in de sectorplannen wordt veel aandacht besteed aan bewustwording en communicatie. Het gaat erom dat veehouders zich bewust zijn van de risico's op brand. Er zijn in het verleden tal van checklists ontwikkeld. Er wordt door alle sectoren een update van deze checklists gemaakt en er wordt breed over gecommuniceerd. Een van de checklists gaat over brandveilig werken. Werkzaamheden in de stal zijn naast kortsluiting één van de belangrijkste oorzaken van een stalbrand. Het is belangrijk dat veehouders zich bewust zijn van de risico's. Zoals eerder gemeld overweegt de kalverhouderij in 2019 om een checklist op te nemen in Vitaal Kalf. Naast preventie is er in de sectorplannen ook aandacht voor de veehouder die getroffen wordt door brand. Er komt heel wat af op de veehouder die door brand wordt getroffen.

3. Registratie van stalbranden en dierlijke slachtoffers.

Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars (Salvage) houden een registratie bij van de stalbranden en deze worden gebruikt voor het jaaroverzicht. Er is nog geen landelijk systeem voor registratie van branden. Op dit moment worden de mogelijkheden tot landelijke registratie onderzocht waarbij het kostenaspect een rol speelt. Een nieuw registratiesysteem kan de informatie eenduidiger en specifiek vastleggen. Brandweer Nederland zal de resultaten van het onderzoek terugkoppelen in de stuurgroep. Nu wordt de informatie uit 25 verschillende veiligheidsregio's los verzameld. De huidige manier van registratie (zoals de afgelopen jaren) blijft gehandhaafd. Brandweer Nederland stimuleert de brandweerregio's stalbranden zorgvuldig te onderzoeken. Steeds meer regio's geven hier vervolg aan.

2018	Aantal slachtoffers in 2018	Totaal aantal branden	Aantal branden waarbij geen dieren omkwamen
Runderen	145	24	12
Kalveren	855	6	3
Kippen	114.000	9	3
Varkens	6510	6	3
Paarden/pony's	3	5	4
Schape	0	1	1
Geiten	157	5	1
Onbekend/divers	4	4	2
Totaal	121.674	60	29

Tabel 2; Aantal dierlijke slachtoffers en aantal stalbranden in 2018

Bij grote branden waarbij veel dieren zijn omgekomen, was elektriciteit/kortsluiting één van de meest voorkomende oorzaken. Ook was bij grote branden de oorzaak vaak 'onbekend' omdat de oorzaak niet meer eenduidig te achterhalen was. Bij grote branden zijn er ook zorgen over de snelle verspreiding van de brand. Bij geitenhouderijen en melkveebedrijven was hooibroei een oorzaak die regelmatig voorkwam. In 2019 wordt via communicatie richting geiten- en melkveehouders extra aandacht besteed aan hooibroei.

4. Innovaties.

Er hebben zich in 2018 10 initiatiefnemers met ideeën voor het voorkomen en/of bestrijden van stalbranden gemeld bij het Actieplan. Met al deze partijen is contact gelegd en is een gesprek aangegaan. Daarnaast is er een innovatie-werkgroep opgericht, deze bestaat uit vertegenwoordigers van Brandweer Nederland, Verbond van Verzekeraars en LTO Nederland. Het doel van de innovatiewerkgroep is duiding van de innovaties, of het werkt en of het praktisch toepasbaar is in veestallen, nuttige tips meegeven en bedenkers van

innovaties in verbinding stellen met relevante personen of organisaties uit het netwerk. Een belangrijk deel van de innovaties richt zich op snelle detectie en automatische blussystemen. Het Actieplan zelf gaat de innovaties niet beoordelen en promoten. Het is aan de bedrijven zelf om hun product te laten beoordelen en te promoten.

Bijlage 1 Voortgangsrapportage; Stand van zaken van de individuele acties.

1. Brandveilige stallen.

1.1 Sectorplannen.

De sectoren pluimvee, kalveren, varkens en melkvee stellen een advies op. Daarin staat wat er in bestaande stallen gedaan kan worden om de brandveiligheid te verhogen en hoe ze het gaan bevorderen dat de maatregelen daadwerkelijk toegepast gaan worden. Het advies wordt najaar 2018 afgerond.

De sectoren zijn in het najaar 2018 gestart met hun sectorplannen. De varkens-, pluimvee- en kalversector hebben hun plannen in januari 2019 afgerond. De melkveesector heeft dat in maart 2019 afgerond. De sectoren hebben, bij het maken van hun plannen, gekeken naar het Actieplan brandveilige veestallen 2018- 2022, de evaluatie van het Actieplan 2012-2016 van de WUR¹ en naar het EIB rapport² Stalbrandpreventie, kosteneffectiviteit, uitvoering en handhaafbaarheid van brandpreventiemaatregelen bij bestaande stallen³. Ook hebben ze gekeken naar nieuwe innovaties. De kalver-, de pluimvee- en varkenssector hebben sinds 2018 elektrakeuringen opgenomen in hun private kwaliteitssystemen. De komende jaren wordt er steeds vaker een NEN 3140 of een NTA 8220 uitgevoerd. Daarmee komen de keuringen op een hoger niveau te liggen.

De varkens- en pluimveesector hebben in hun sectorplan kenbaar gemaakt dat ze detectie in technische ruimten en in schakelkasten als nieuwe maatregel op willen nemen in hun kwaliteitssystemen. Als andere deelnemers aan het kwaliteitssysteem akkoord gaan, wordt dit voor het einde van 2019 opgenomen in IKB Kip en IKB Ei en Holland Varken. Hoe dit in de voorwaarden precies opgenomen wordt, wordt de komende maanden uitgewerkt. De pluimveehouderij gaat dit jaar ook voorstellen om de objectinformatiekaart op te nemen in IKB Kip en IKB Ei. Als dit voorstel aangenomen is, wordt dit per 1 januari 2020 opgenomen in het systeem.

De kalversector gaat aan de slag met een risico-inventarisatie en een checklist. De melkveehouderij zet (voorlopig) in 2019 in op bewustwording, mede omdat het aantal dierlijke slachtoffers in hun sector relatief beperkt is en er volgens het EIB rapport geen kosteneffectieve maatregelen zijn voor deze sector. Vanuit een aantal verzekeraars zijn melkveehouders al verplicht om de komende jaren een elektrakeuring uit te laten voeren. Eind van 2019 wordt bekeken of deze verplichte elektrakeuringen afdoende geborgd zijn via de verzekeraars. Daarnaast gaan alle veehouderijsectoren aan de slag met knaagdierenbestrijding. Dit wordt bij paragraaf 1.4 toegelicht. Beveiliging van elektramotoren is een kosteneffectieve maatregel. De sectoren constateren dat sinds enkele jaren alle nieuwe motoren thermisch beveiligd zijn. Volgens het EIB is inmiddels 70% van de elektramotoren beveiligd. Ook komen ze bij de NTA 8220 en NEN 3140 keuringen naar voren als brandonveilig en moet dit hersteld worden. Daarnaast is er volop aandacht voor bewustwording. Via checklists, websites artikelen en bijeenkomsten wordt brandveiligheid

1 Evaluatie actieplan stalbranden 2012 – 2016, Bokma et al, UR en IFV

2 Stalpreventie kosteneffectiviteit, uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van brandpreventie bij bestaande stallen, Koning et al, EIB,

onder de aandacht gebracht. Tenslotte is er ook aandacht voor de veehouder die getroffen wordt door brand. Nieuwe innovaties op het gebied van brandveiligheid worden gestimuleerd door innovaties te koppelen aan veehouders of aan bedrijven die nu al actief zijn in deze markt. Ook worden er praktische adviezen gegeven.

1.2 Onderzoek naar mogelijkheden aanpassen regelgeving bestaande stallen (door Ministerie van LNV).

Het Ministerie van LNV heeft in samenwerking met het Ministerie van BZK onderzoek uit laten voeren door het EIB naar de economische haalbaarheid van het aanpassen van bestaande stallen. Het onderzoek zelf maakt geen deel uit van het Actieplan. Het is een verantwoordelijkheid van de ministeries zelf. De resultaten van het onderzoek zijn wel belangrijk als input voor de uitvoering van het Actieplan brandveilige veestallen. De Minister van LNV heeft in een brief van 14 januari 2019 aan de Tweede Kamer laten weten hoe ze met brandveiligheid in bestaande stallen wenst om te gaan. Volgens de Minister is het een gezamenlijke uitdaging om enerzijds de maatregelen te nemen die de kans op een brand effectief verkleinen en anderzijds maatregelen te nemen die door de sector te dragen zijn.

1.3 Het Actieplan ziet er op toe dat maatregelen die opgenomen worden in de private kwaliteitssystemen geborgd worden en blijven.

De private kwaliteitssystemen Vitaal Kalf, Holland Varken, IKB Kip en IKB Ei hebben de opleveringscontrole van nieuwe installaties en de vijfjaarlijkse keuring van de elektrische installatie in hun criteria opgenomen. Bij IKB Kip en IKB ei moeten de eerste keuring voor 1 januari 2020 plaatsvinden. Bij Holland Varken en Vitaal kalf was de sluitingsdatum voor de eerste keuring 1 januari 2019. Dat laatste is in de meeste gevallen gelukt, alleen door een gebrek aan gespecialiseerde inspecteurs die de keuringen kunnen uitvoeren, is het nog niet overal gebeurd. De laatste keuringen in de varkenssector en kalversector vinden in de eerste maanden van 2019 plaats. Een ruwe inschatting is dat 5000 tot 7000 veehouderijbedrijven inmiddels een keuring hebben laten uitvoeren.

De pluimveehouderij en ook de varkenshouderij zijn voornemens nieuwe maatregelen op te nemen in hun kwaliteitssystemen. Zoals bij actie 1.1 is beschreven gaat het om detectie in technische ruimte en in schakelkasten. De pluimveehouderij voegt daar nog een verplichte objectinformatiekaart aan toe. De procedure gaat dit jaar lopen.

1.4 Door de veehouderijsectoren wordt actief ingezet op bewustwording en communicatie omtrent knaagdierenbestrijding. In de werkgroep komt het onderwerp regelmatig terug op de agenda als er concrete ideeën zijn.

Exacte cijfers zijn niet bekend maar ratten en muizen worden vaak aangeduid als veroorzaker van de kortsluiting. Het bestrijden van het aantal ratten en muizen in en rondom de stal draagt bij aan een verkleinen van de kans op brand. Veehouders nemen al maatregelen om ratten en muizen in de stal te voorkomen. Om ze in de stal te mogen bestrijden met rodenticiden hebben ze een vakbekwaamheidsbewijs nodig. Buiten de stal gelden er nog zwaardere eisen. De varkenshouderij, pluimveehouderij en kalverhouderij hebben deze eis ook opgenomen in hun kwaliteitssystemen. Daarnaast komt bij de elektrakeuringen knaagdierschade aan de kabels naar voren en moet deze hersteld worden. Er moet echter meer gebeuren ook omdat de eisen voor het inzetten van rodenticiden steeds strenger worden. De veehouderijsectoren gaan aan de slag met knaagdierenbestrijding en komen in 2019 met een uitwerking. Via Integrated Pest Management wordt dit aangepakt.

Dan gaat het om het in kaart brengen van het probleem, bewustwording en communicatie en handelingsperspectief voor de veehouders. De veehouderijsectoren zelf vinden het belangrijk dat de aanpak blijft aansluiten bij de dagelijkse praktijk op het agrarisch bedrijf. Tegelijkertijd voert RIVM in opdracht van het Ministerie een evaluatie uit van Integrated Pest Management (IPM). De veehouderijsectoren zijn daarbij betrokken. De resultaten daarvan kunnen meegenomen worden in het plan van aanpak.

1.5 Het Ministerie van LNV gaat met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en eventueel andere betrokken handhavers overleggen om te bezien of en hoe brandveiligheid nadrukkelijker meegenomen kan worden bij controles van veehouderijen.

Brandweer Nederland en LTO Nederland hebben op 19 februari 2019 voorlichting gegeven aan de omgevingsdiensten in Noord-Brabant en hoe handhavers van omgevingsdiensten een bijdrage kunnen leveren aan de brandveiligheid op veehouderijbedrijven. Controleren op brandveiligheid is niet een primaire taak voor de omgevingsdienst. De bijeenkomst heeft bewustzijn gecreëerd bij toezichthouders hoe ze toch signalen kunnen doorgeven. Er wordt in 2019 contact gezocht met andere omgevingsdiensten (met name in regio's met een hoge veedichtheid) om daar hetzelfde te gaan doen.

1.6 LTO gaat samen met Ministerie LNV in overleg met het Interprovinciaal overleg (IPO) en de VNG om bij bestemmingsplannen uit te gaan van bebouwd oppervlakte in plaats van bouwblokken.

Er heeft een overleg plaatsgevonden met vertegenwoordigingen van de provincies Gelderland en Noord-Brabant. Vanuit het Actieplan waren het Ministerie van LNV en LTO Nederland vertegenwoordigd. De provincie Gelderland gaat al van het principe bebouwd oppervlak uit. Noord-Brabant wil dit onderwerp alleen bespreken in het kader van een bredere duurzaamheidsagenda. Er volgt nog een gesprek hierover tussen IPO en LTO Nederland.

1.7 Het Ministerie van LNV gaat met de VNG in overleg hoe oplevercontroles van nieuwbouw van veestallen een hogere prioriteit kunnen krijgen.

Hierover heeft een gesprek plaats gevonden. Dit punt is ook meegenomen in de bespreking met de omgevingsdiensten.

2. Brandveilige bedrijfsvoering.

2.1 In vijf jaar worden 75 bijeenkomsten gehouden voor veehouders en 5 bijeenkomsten voor erfbetreders.

In 2018 hebben 13 bijeenkomsten plaats gevonden. Deze bijeenkomsten vonden plaats in de sectoren pluimvee, kalveren, varkens en melkvee en er zijn ook een aantal intersectorale bijeenkomsten geweest. Dit waren bijeenkomsten georganiseerd door de verschillende sectorale organisaties, diverse LTO afdelingen en studieclubs. Verzekeraars en/of brandweer leveren een bijdrage aan deze bijeenkomsten. De bijeenkomsten worden goed bezocht (tussen 20 en 100 deelnemers) en worden goed beoordeeld.

2.2 Er wordt een overleg met Stigas georganiseerd om samenwerking een verdere impuls te geven.

In 2019 start LTO Nederland/POV dit overleg op met Stigas.

2.3 Er wordt contact opgenomen met de branchevereniging van installateurs
LTO Nederland start In 2019 het overleg op.

2.4 De veehouderijsectoren stellen in samenwerking met Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars veiligheidsprotocollen op en deze worden onder de aandacht gebracht van veehouders en erfbetreders.

Met het opstellen van veiligheidsprotocollen is LTO Nederland/POV inmiddels gestart. Deze worden in 2019 afgerond. De Koninklijke Nederlands Maatschappij van Diergeneeskunde heeft samen met Brandweer Nederland een protocol gemaakt hoe dierenartsen moeten handelen bij een stalbrand.

2.5 Veehouderijsectoren, Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars stellen checklists op. De veehouders bespreken dit met de achterban. Ze spreken af of en in welke vorm dit wordt vastgelegd in het kwaliteitssysteem.

Er zijn in het verleden verschillende checklists ontworpen voor brandveiligheid. Deze zijn terug te vinden op o.a. <https://checklistbrand.nl/>. Deze checklists zijn nog niet binnen de verschillende veehouderijsectoren besproken, maar dat wordt in 2019 gedaan. De veehouderijsectoren hebben er (voorlopig) voor gekozen dat er geen checklists opgenomen worden in hun kwaliteitssystemen. De kalverhouderij gaat in 2019 wel overwegen om een dergelijke checklist op te nemen in Vitaal Kalf. De pluimveesector gaat een objectinformatiekaart verplicht stellen. Het doel van een objectinformatiekaart is de hulpdiensten info te geven. De belangrijkste reden van opname in de kwaliteitssystemen van de pluimveehouderij is bewustwording.

2.6 Ook de komende jaren worden de agrarische media benaderd om artikelen te schrijven. Daarnaast wordt er op verzoek van de pers mee gewerkt aan artikelen over brandveiligheid. Bij de presentatie van het Actieplan brandveilige veestallen is er uitvoerig in de pers over gecommuniceerd. Er is veel persaandacht bij stalbranden met veel dierlijke slachtoffers. Deelnemers aan het Actieplan worden veelvuldig benaderd door de pers om hun reactie te geven. Daarbij wordt verwezen naar het Actieplan, maar de deelnemers aan het actieplan communiceren hierover desgewenst ook zelfstandig.

2.7 De Universiteit van Utrecht ontwikkelt een onderwijsmodule stalbranden voor dierenartsen. Mogelijkheden voor opname brandveiligheid in e-modules mbo en hbo worden onderzocht.

De Universiteit van Utrecht is bezig met het organiseren van een onderwijsweek met het thema brandveiligheid.

2.8 Veehouderijsectoren nemen contact op met de veehouder die getroffen wordt door brand
Bij branden met een grote impact is er door de veehouderijsectoren en door lokale LTO afdelingen contact opgenomen met de betreffende veehouder. Regelmatig wordt op verzoek van de getroffen veehouder ook de woordvoering overgenomen. Dit wordt gewaardeerd. Er komt heel wat op getroffen veehouders af. Ondersteuning hierbij is belangrijk.

3. Beheersbaarheid van stalbranden.

3.1 Het Actieplan stelt zich open voor signalen uit de praktijk of de NEN normen (norm; 6060 bijlage J en 6079 bijlage I en J) voor grote brandcompartimenten > 2500 m² voldoen uit het oogpunt van minder risico en eenduidige toepassing.

Er zijn nog geen signalen of de norm in de praktijk werkt of juist niet werkt. In 2019 wordt bij veehouders, adviesbureaus, stalinrichters, brandweer en verzekeraars geïnventariseerd of de NEN norm in hun ogen voldoet.

3.2 De veehouderijsectoren onderzoeken welke detectiemogelijkheden met welke voor- en nadelen er zijn. Deze beoordelen ze op een aantal punten (bijv. praktische toepasbaarheid en kosten). De resultaten worden meegenomen in het advies van de sectoren bij de maatregelen voor bestaande stallen.

De markt voor snelle detectie ontwikkelt zich snel. Er zijn verschillende (nieuwe) systemen op de markt. Dat gaat van temperatuursensoren tot aan aspiratiesystemen. Er wordt in 2019 verkend of er extra onderzoek nodig is om detectie in veel meer stallen toegepast te krijgen. Daarnaast is het belangrijk om in de communicatie aandacht te besteden aan de vormen van detectie die er zijn. Detectie alleen is niet voldoende. Detectie heeft alleen zin als er ook voldoende ingegrepen kan worden. Dat betekent dat er ook (automatische) blusmiddelen aanwezig moeten zijn.

3.3 Er volgt een extern onderzoek naar automatische blussystemen.

Onderzoek heeft nog niet plaatsgevonden. Het EIB rapport heeft aangegeven dat sprinklerinstallaties economisch gezien niet uit kunnen. Naast blussystemen voor de hele stal zijn er ook kleinere automatische brandblussers beschikbaar om een beginnende brand te doven. Ze zijn geschikt voor technische ruimten en voor schakelkasten (bijvoorbeeld novec of CO₂ blussers). In 2019 worden er eerst deskundigen geraadpleegd om te bezien of er al voldoende bekend is over automatische blussystemen en of aanvullend onderzoek nog nodig is.

3.4 De sectoren varkenshouderij, pluimvee, varkens geven aan hoe ze kunnen bevorderen dat belangrijke informatie over het veehouderijbeleid beschikbaar is voor de brandweer.

De pluimveehouderij gaat voorstellen om een objectinformatiekaart verplicht te stellen bij IKB Kip en IKB Ei. Aan de gebruikelijke kaart worden belangrijke punten voor brandveiligheid toegevoegd. De kaart heeft vooral meerwaarde voor het bewustzijn van brandveiligheid. Met een objectinformatiekaart word veehouder vooraf gedwongen na te denken over brandveiligheid. Ook het "Beter Leven keurmerk" van de Dierenbescherming stelt de objectinformatiekaart verplicht. Digitale kaarten kunnen nog niet ingelezen worden in brandweerauto's. Daarmee is de praktische bruikbaarheid voor de brandweer wat minder groot. Via de Maatlat Duurzame Veehouderij wordt het gebruik van een objectinformatiekaart gestimuleerd. De andere sectoren zullen het gebruik van objectinformatiekaart stimuleren, maar niet via de kwaliteitssystemen voorschrijven.

3.5 Gemeenten en lokale LTO-afdelingen worden gestimuleerd bluswatervoorzieningen in beeld te brengen en zullen, daar waar nodig, voorstellen doen voor aanvullende voorzieningen.

Of de bluswatervoorziening op orde is, is sterk afhankelijk van de lokale situatie. De brandweer komt altijd ter plaatse met een tankautospuit. In elke tankautospuit is bluswater aanwezig om een beginnende brand te blussen. Om meer water ter plaatse te krijgen zijn er meerdere mogelijkheden: brandkranen, blusvijver, putten en tankwagens worden daarvoor gebruikt. De inrichting en uitvoering verschilt per gebied. Op sommige plekken in Nederland zijn er onvoldoende voorzieningen. In Friesland heeft LTO Noord het project “Bluswater Buitengebied” ontwikkeld. Dat wordt over heel Friesland uitgerold. Het is een inventarisatie van de bluswatermogelijkheden in het buitengebied. Inzichtelijk wordt gemaakt waar er een bluswatertekort is. In 2019 wordt op meer plekken hiermee gestart. In een aantal veiligheidsregio's heeft de brandweer zelf voldoende bluswater bij zich en is een dergelijke inventarisatie niet nodig.

3.6 Alle partners plegen inzet om praktijktips over de haalbaarheid van marktinitiatieven te verwijzen naar partijen uit het netwerk die hun idee verder kunnen brengen. Ook wordt centraal vastgesteld wie met deze innovators heeft gesproken en wat hiervan de uitkomst is. Er hebben zich in 2018 10 partijen met ideeën voor het voorkomen en/of bestrijden van stalbranden gemeld bij het Actieplan. Een belangrijk deel van de innovaties richt zich op snelle detectie en automatische blussystemen. Met al deze partijen is een gesprek aangegaan. Daarnaast is er een innovatie-werkgroep opgericht, deze bestaat uit vertegenwoordigers van Brandweer Nederland, Verbond van Verzekeraars en LTO Nederland. Het Actieplan zelf gaat de innovaties niet beoordelen en promoten. Het is aan bedrijven zelf om hun product te laten beoordelen en te promoten. De innovatie-werkgroep kan wel innovaties duiden, of het werkt en of het praktisch toepasbaar is in veestallen, nuttige tips meegeven en bedenkers van innovaties in verbinding stellen met relevante personen of organisaties uit het netwerk.

4. Registratie en oorzaken van stalbranden.

4.1 Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars blijven zich de komende jaren inzetten om het aantal stalbranden met oorzaak “onbekend” te verminderen. Brandweer Nederland stimuleert de veiligheidsregio's om iedere stalbrand te onderzoeken.

Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars (Salvage) houden een registratie bij van de stalbranden. Er is nog geen landelijk systeem voor registratie van branden. Op dit moment worden de mogelijkheden tot landelijke registratie onderzocht waarbij het kostenaspect een rol speelt. Een nieuw registratiesysteem kan de informatie eenduidiger en specifiek vastleggen. Brandweer Nederland zal de resultaten van het onderzoek terugkoppelen in de stuurgroep. Nu wordt de informatie uit 25 verschillende veiligheidsregio's los verzameld. De huidige manier van registratie (zoals afgelopen jaren) blijft gehandhaafd. Brandweer Nederland stimuleert de brandweerregio's stalbranden zorgvuldig te onderzoeken. Steeds meer regio's geven hier vervolg aan. De registraties van Brandweer Nederland en het Verbond van Verzekeraars worden gebruikt voor het samenstellen van het jaaroverzicht Stalbranden.

Brandweer Nederland stimuleert de brandweerregio's branden zorgvuldig te onderzoeken. Steeds meer brandweer regio's geven hier gehoor aan. Het Verbond van Verzekeraars werkt via Salvage aan een verbetering van de vragenlijsten en registratie van gegevens rondom de stalbrand. Ook wordt bekeken of specifieke informatie over het verspreiden van brand vastgelegd kan worden.

2018	Aantal slachtoffers in 2018	Totaal aantal branden	Aantal branden waarbij geen dieren omkwamen
Runderen	145	24	12
Kalveren	855	6	3
Kippen	114.000	9	3
Varkens	6510	6	3
Paarden/pony's	3	5	4
Schape	0	1	1
Geiten	157	5	1
Onbekend/divers	4	4	2
Totaal	121.674	60	29

Tabel 1; Aantal stalbranden en dierlijke slachtoffers in 2018.

Bij grote branden, waarbij veel dieren zijn omgekomen, was elektriciteit/kortsluiting één van de meest voorkomende oorzaken. Bij grote branden is de oorzaak vaak 'onbekend' omdat de oorzaak niet meer te achterhalen was. Bij grote branden zijn er ook zorgen over snelle verspreiding van de brand. Bij geitenhouderijen en melkveebedrijven was hooibroei een oorzaak die regelmatig voorkwam. In 2019 wordt via communicatie richting geiten- en melkveehouders extra aandacht besteed aan hooibroei.

4.2 Veehouderijsectoren gaan een oproep doen aan veehouders die ervaring met bijna brand of een snel gebluste brand hebben om hier meer informatie over te verkrijgen. Hierbij wordt ook de kennis van de brandweer en de verzekeraars ingezet.

Als eerst stap hebben studenten van Avans hogescholen een onderzoek gedaan naar het inzichtelijker krijgen van de oorzaak van stalbranden. Ook is er een enquête uitgezet onder veehouders die brand of bijna brand hebben gehad. Ze wisten allemaal de oorzaak of hadden een sterk vermoeden van de oorzaak. Kortsluiting/elektriciteit bleef met stip op nummer 1 staan.

5. Vertaling naar de praktijk en communicatie.

5.1 Het communicatieplan wordt opgesteld door alle partners voor de duur van het Actieplan brandveilige veestallen 2018 – 2022. Uitvoering van het communicatieplan gebeurt door alle partijen. Het communicatieplan wordt in 2018 opgesteld.

Het plan wordt in het tweede kwartaal van 2019 vastgesteld.

5.2 Er wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgesteld.

Op het moment van vrijgave van de rapportage is het 1^e kwartaal voorbij.

5.3 Elke partner zal de eigen organisatie informeren (en op de hoogte houden) over het Actieplan brandveilige veestallen 2018-2022

Alle partners informeren hun achterban regelmatig. In LTO Nederland verband is er regulier overleg tussen de dierlijke sectoren. Ook de POV is daarbij aanwezig. Daar is brandveiligheid regelmatig een onderwerp. Waar nodig worden aparte bijeenkomsten georganiseerd om de sectoren bij te praten. Binnen het Verbond van Verzekeraars, Brandweer Nederland en de Dierenbescherming staat het onderwerp regelmatig op de agenda van de interne organisatie.